

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของอัตลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของวัยรุ่นที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของวัยรุ่นด้วยการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการสร้างบรรยากาศภายในบ้านด้วยความรักความเข้าใจ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนทั้งชาย และหญิง จำนวน 293 คน อายุ 12-18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนผดุงราษฎร์ โรงเรียนพิษณุโลกศึกษา และโรงเรียนจ่านกร้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามประสพการณ์ทางบ้าน แบบสอบถามความต้องการไมตรีสัมพันธ์ แบบสอบถามพฤติกรรมสัมพันธภาพ แบบสอบถามความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง และแบบสอบถามอัตลักษณ์แห่งตน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี t-Test และ One-Way Anova พบว่า

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของสมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ 1 วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกันเมื่ออัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมุติฐานที่ 2 วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันเมื่ออัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมุติฐานที่ 3 วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคล

2.1 วัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 วัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 วัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไม่แตกต่างกัน

2.4 วัยรุ่นที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีบิดา-มารดาประกอบอาชีพแตกต่างกัน และมีบิดา-มารดามีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันเมื่ออัตลักษณ์แห่งตนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในสมมุติฐานที่ 1 พบว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกันมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมมุติฐานนี้ได้รับการสนับสนุน นั่นคือ วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีอัตลักษณ์แห่งตนสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลต่ำกว่าค่าเฉลี่ย การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกัน เกี่ยวข้องกับการมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าการมีสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนคือการ เปิดเผยตนเองในทุกๆ เรื่อง เช่น ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ค่านิยม ความรู้สึก ฯลฯ การได้ติดต่อสัมพันธ์ในบางเรื่องบางสถานการณ์ทำให้บุคคลได้แสดงธาตุแท้ของตนออกมาช่วยให้ตัวเองได้รู้จักตัวเองมากยิ่งขึ้น และบุคคลอื่นที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วยจะช่วยสะท้อนภาพลักษณ์บางประการ บางแง่มุมให้รู้จักเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การมีสัมพันธภาพยังได้เรียนรู้ถึงประสบการณ์ชีวิตของบุคคลอื่น ทำให้มองเห็นแนวทางการดำเนินชีวิตหลากหลายขึ้น ดังนั้นผู้ที่รู้จักตนเองมากกว่า มีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากกว่าซึ่งสิ่งนี้เกิดขึ้นจากการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ย่อมมีโอกาสพบอัตลักษณ์แห่งตนได้มากกว่าผู้ที่ปิดบังตัวเองไม่สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลใด สัมพันธภาพระหว่างบุคคลจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้มองเห็นภาพของตนและให้คำจำกัดความความเป็นตัวเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การมีอัตลักษณ์แห่งตนคือบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา ผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนอาจแสดงให้เห็นในรูปของการมีความมั่นใจในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ ความภาคภูมิใจในตนเอง ฯลฯ ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างบุคคลจึงเกี่ยวข้องทางบวกกับบุคลิกภาพ เช่น จากการศึกษาของบราวน์และโลร์ (Brown & Lohr, 1987) พบว่าผู้ที่มีกลุ่มเพื่อนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าผู้ไม่มีกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีความพึงพอใจในสัมพันธภาพกับกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าผู้ที่ไม่พึงพอใจ

สำหรับบอร์น (Bourne, 1978 (a,b)) กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์แห่งตนไว้ว่า ผู้ที่พึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีกับเพื่อนทั้งหญิงและชายคือผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนและผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนแสดงให้เห็นถึงทักษะในการเข้าสังคมอีกด้วย

โจเซลสัน, กรีนเบอร์เกอร์และแมคโคโนชี (Josselson, Greenberger & McConochie, 1977 อ้างใน Grotevant, Thorbecke & Meyer, 1982) พบว่าผู้หญิงใช้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นประโยชน์ในการค้นหาและทำให้อัตลักษณ์แห่งตนชัดเจนยิ่งขึ้น

ในฟิชและอดัมส์ (Fitch & Adams, 1983) พบว่าอัตลักษณ์แห่งตนเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล นั่นคือผู้ที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ตีพิมพ์อัตลักษณ์แห่งตนได้ง่ายกว่า

นอกจากนี้อดัมส์ และฟิช (Adams & Fitch, 1983) ให้ผลสรุปว่าการได้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสนทนาซึ่งทักษะนี้เกี่ยวข้องกับกำรมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลช่วยส่งเสริมให้อัตลักษณ์แห่งตนพัฒนายิ่งขึ้น

โดโนแวน (Donovan, 1975 อ้างใน Slugoski, Marcia & Koopman, 1984) กล่าวว่าผู้ที่ชอบแยกตัว ระมัดระวังตัวเมื่ออยู่กับคนอื่น ฉุนเฉียวและโกรธง่าย มักเป็นผู้ที่ยังสับสนในตนเอง

โจเซลสัน (Josselson, 1973 อ้างใน Read, Adams & Dobson, 1984) รายงานว่าหญิงที่ชอบสร้างสัมพันธ์ภาพและมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนๆ เป็นผู้มีอัตลักษณ์แห่งตน

วอเตอร์แมน (Waterman, 1982) ได้สรุปว่าการมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและได้รู้ถึงความคาดหวังที่กลุ่มมีต่อตนเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตน

จากผลการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตนนั้นคือ อัตลักษณ์แห่งตนจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงใด ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความพึงพอใจในสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

สมมุติฐานที่ 2 วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน สมมุติฐานนี้ได้รับการสนับสนุน คือวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบให้เหตุผลมาก มีอัตลักษณ์แห่งตนสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และแบบให้เหตุผลน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในทัศนะของเซียร์ (Sears, 1957 อ้างในชัยวัฒน์ บัญจพงษ์ สุรีย์ กาญจนวงศ์ และจารุณี นะวิโรจน์, 2524) การได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดอบอุ่นจากพ่อแม่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้ดำเนินไปด้วยดีและเหมาะสมกับวัย พัฒนาการระยะวัยรุ่นคือการมีอัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง การรู้จักตนเอง ยอมรับตนเองได้ ภาคภูมิใจในความเป็นตนเอง วอเตอร์แมน (Waterman, 1982) สรุปไว้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการมีอัตลักษณ์แห่งตน เช่น การทำตามแบบพ่อแม่หรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จหรือมีความสำคัญ ความคาดหวังจากสังคม พัฒนาการในวัยเด็ก การปฏิบัติตนของพ่อแม่ต่อลูก ในเรื่องการปฏิบัติตนของพ่อแม่ต่อลูกพบว่า ผู้ที่ยังสับสนในตนเองหรือยังไม่มีอัตลักษณ์แห่งตนมักถูกพ่อแม่ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ หรือพ่อแม่มีกฎระเบียบมากมายตั้งไว้ให้ลูกปฏิบัติ ผู้ที่ยังสับสนในตนเองมีความรู้สึกว่า เหว่ รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมติดยาเสพติด การได้รับการอบรม

เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบให้เหตุผลมากช่วยสร้างเสริมความรู้สึกเห็นคุณค่าและความสำคัญของตน มีกำลังใจเข้มแข็ง (Richards, Gitelson, Petersen & Hurting, 1991) อย่างน้อยก็รู้ว่าตนคือคนสำคัญมีความหมายสำหรับพ่อแม่ ความรู้สึกเหงารู้สึกถูกทอดทิ้งคงไม่เกิดขึ้น พฤติกรรมทำร้ายตัวเองเช่นตัดยาเสพติดคงไม่มีเช่นกัน เพราะผู้ที่ยังสับสนในตนมักถูกพ่อแม่ทอดทิ้งหรือไม่ก็เข้มงวดจนเกินไป ดังนั้นการได้รับความรักความอบอุ่นและมีเหตุผลจากพ่อแม่ น่าจะเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์แห่งตน เช่น จากการให้สัมภาษณ์ของเจริญ วรรณะสิน (มติชนรายวัน, 2536) กล่าวถึงความสำเร็จของลูกๆ ทั้งในเรื่องงานและความประพฤติว่าความรักความใกล้ชิดเป็นสิ่งสำคัญ ช่วยเหลือแยกแยะความดีความไม่ดีออกจากกันได้ และช่วยให้ลูกได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

สำหรับชัยวัฒน์ วงศ์อาษา พันธุ์ทิพย์ รามสูตและจาบาสา (Jabasa) (2532) แสดงให้เห็นว่าการขาดความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ นำไปสู่ความสับสนในตนเอง มีพฤติกรรมตัดยาเสพติดนั้นคือจากการศึกษาเรื่องผลกระทบของครอบครัว ลักษณะบุคลิกภาพและกลุ่มเพื่อนต่อการใช้ยาเสพติดของผู้ติดยาวัยรุ่นในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ ปทุมธานี 2531 รายงานผลว่าผู้ที่ติดยามีพื้นฐานทางครอบครัวไม่ดี พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมดูแลอย่างใกล้ชิด ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ติดยาร้อยละ 45 คิดว่าบิดามารดาร์ักตนเองพอสมควร ร้อยละ 30 คิดว่ารักน้อยมาก แต่ในกลุ่มผู้ไม่ติดยาตอบว่าพ่อแม่รักตนมากถึงร้อยละ 67.9 นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มผู้ติดยาพ่อแม่ทำเฉยๆ ไม่สนใจตักเตือนเมื่อลูกทำผิดถึงร้อยละ 60

นอกจากนี้ชัชวาล อิมประเสริฐ (2535) และสุวิพัทธ์ พนมวันฯ (2535) เสนอแนวทางการดูแลลูกหลานให้สามารถดูแลตนเองได้และไม่สนใจสิ่งเสพติด ว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีความรักความเข้าใจได้ใกล้ชิดกันและสามารถให้คำแนะนำแก่เด็กๆ ได้

อดัมส์และโจนส์ (Adams & Jones, 1983) ยืนยันว่าสัมพันธภาพที่พ่อแม่มีให้กับลูกมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนของลูกอย่างยิ่ง นั่นคือหญิงที่พบอัตลักษณ์แห่งตนมีแม่ที่คอยให้กำลังใจ ปลอຍให้ลูกได้คิดตัดสินใจเอง ไม่บังคับขู่เข็ญลูก กล่าวคือพัฒนาการของอัตลักษณ์แห่งตนจะก้าวหน้าได้ดีเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพที่อบอุ่น และการดูแลให้กำลังใจที่พ่อแม่มอบให้ลูก

มาร์เซีย (Marcia, 1980 อ้างใน Waterman, 1982) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่สนิทอันดีระหว่างแม่กับลูก ส่งเสริมให้ลูกมีอัตลักษณ์แห่งตน ผู้ที่ยังสับสนในตนมักรู้สึกห่างเหินจากพ่อแม่ พ่อแม่ไม่สนใจ ไม่แสดงว่าเข้าใจในตัวลูก

ไคค์ (Dyk, 1990) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นที่จะส่งเสริมพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตน ได้สรุปว่าวัยรุ่นจะพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนได้มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกผูกพันที่พ่อแม่แสดงให้ลูกวัยรุ่นได้รับรู้

ในความหมายของความรักความอบอุ่นภายในบ้านมีผลต่ออัตลักษณ์แห่งตน โอชมันและแมนโนซีวิท (Oshman & Mannosevitz, 1976 อ้างใน Waterman, 1982) พบว่า ผู้ชายที่ขาดพ่อแม่เป็นระยะเวลาว่า 10 ปี มีคะแนนอัตลักษณ์แห่งตนต่ำกว่าชายที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์ และผู้ที่มีแม่แต่งงานใหม่

จอร์แดน (Jordan, 1970 อ้างใน Waterman, 1982) ก็รายงานคล้ายคลึงกับ โอชมันและเพื่อน คือ นักศึกษาชายที่ยังสืบสานในตนเติบโตขึ้นมาจากรอบครัวแตกแยก

และเทอร์เนอร์ (Turner, 1991) พบว่าบรรยากาศความรักความสามัคคีภายในบ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตลักษณ์แห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสมมุติฐานที่ 3 วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกัน สมมุติฐานนี้ได้รับการสนับสนุนเช่นกัน นั่นคือวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลสูงกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย - อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอบรมเลี้ยงดูหรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกครอบครัว สิ่งที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกคือสิ่งที่ลูกนำไปมอบให้ผู้อื่น พ่อแม่ทุกคนต่างต้องการให้ลูกเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพสามารถครองตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสุชา จันทน์เอม (2529) คิดว่าควรเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีสุขภาพจิตดี และมีมนุษยสัมพันธ์ พ่อแม่สามารถสร้างลูกให้มีคุณลักษณะดังกล่าวได้ ดวงเดือน พันธุมนาวัน (2528, อ้างในวัลลภ ปิยะมรินทร์ธรรม, 2532) และดวงใจ กสานติกุล (2531) มีความเห็นตรงกันว่าพ่อแม่ต้องเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจและมีเหตุผล ความรักความเข้าใจคือมีการสัมผัสโอบกอด มีการพูดคุย เป็นกันเอง ชวนลูกพูดฟังลูกคุย ดูแลทุกข์สุข และความมีเหตุผล หมายถึง บอกลูกให้ทราบถึงสาเหตุของการลงโทษ การห้ามไม่ให้ลูกทำหรือการบอกให้ลูกทำ พ่อแม่ไม่ระบายอารมณ์โกรธใส่ลูก ไม่ลงโทษลูกตามอารมณ์ มีความสม่ำเสมอต่อการกระทำผิดของลูก คือไม่ใช่ว่าบางครั้งทำเฉยหรือบางครั้งลงโทษ ความรักความเข้าใจความมีเหตุผลของพ่อแม่จะช่วยเพาะบ่มลูกให้รู้จักรักและรู้จักยอมรับผู้อื่น อันเป็นจุดเริ่มต้นของการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้

เพราะการที่จะติดต่อสัมพันธ์กับใครได้นั้นบุคคลต้องรักหรือยอมรับในตัวผู้อื่นได้ก่อน และคุณสมบัติรู้จักรักและยอมรับผู้อื่นนี้จะช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพให้ยืนยาวต่อไปได้ ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบให้เหตุผลมากจึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ดังพบจากงานของพิมเลย์ (Pimley, 1989) ผลจากการศึกษา กับ 102 ครอบครัว วัยรุ่นชายที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นเช่นกัน คือมีการร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น เล่นกีฬา แสดงดนตรี การเข้าเป็นสมาชิกของชุมชน ส่วนวัยรุ่นหญิงที่ไม่มีความขัดแย้งกับแม่ก็สามารถร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้มากเช่นกัน

ซาราสัน, ซาราสันและเชียร์น (Sarason, Sarason & Shearin, 1986) สรุปว่าผู้ที่รู้สึกมีความสุขกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นคือผู้ที่ได้รับความรักความเข้าใจจากพ่อแม่

จากแนวคิดและผลงานการศึกษาดังกล่าว บอกให้ทราบว่าความรักความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันภายในครอบครัวคือ เครื่องมือที่มีคุณภาพในการสร้างสมาชิกของครอบครัวให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความหมายเห็นความสำคัญของชีวิตและมีความสุข เพราะสามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ ไว้ได้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลพบว่าวัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือวัยรุ่นชายได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษมากกว่าวัยรุ่นหญิง

ในอดีตเด็กผู้หญิงได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด มีข้อห้ามมากกว่าเด็กผู้ชายเพราะคิดกันว่าผู้หญิงมีเรื่องเสียหายได้มากกว่าผู้ชาย แต่ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันเรื่องที่ต้องห้ามและเป็นอันตรายสำหรับเด็กผู้หญิงก็สามารถนำความเสียหายมาสู่เด็กผู้ชายได้เท่าๆ กัน เช่น เรื่องสิ่งเสพติด การเที่ยวกลางคืน การมีเพศสัมพันธ์ ดังนั้นพ่อแม่จึงต้องดูแลและห้ามลูกผู้ชายเท่าๆ กับลูกผู้หญิง แต่ลักษณะบางประการของผู้ชายในเรื่องความก้าวร้าว ชอบเสี่ยงต้องการผจญภัย อยากรู้อยากลองย่อมมีมากกว่าผู้หญิง ฉะนั้นโอกาสที่ผู้ชายจะฝ่าฝืนคำห้ามของพ่อแม่จึงมีสูงกว่าผู้หญิง ประกอบกับสังคมไทยยังเชื่อในคำสอนที่ว่า "รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี" อยู่บ้าง ดังนั้นจึงอาจเป็นเหตุให้วัยรุ่นชายถูกพ่อแม่หลงโทษมากกว่าวัยรุ่นหญิง

ในความแตกต่างระหว่างเพศนี้ยังพบอีกว่าวัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน นั่นคือวัยรุ่นชายมีอัตลักษณ์แห่งตนสูงกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัยรุ่นชายกับวัยรุ่นหญิงมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไม่แตกต่างกันแต่มีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันนั้นอาจเป็นเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมประเพณีตามที่อีริกสัน (Erikson, 1975 อ้างใน Waterman, 1982) กล่าวไว้คือความแตกต่างทางด้านสรีระ การแสดงพฤติกรรมเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตน และความคาดหวังจากวัฒนธรรมสังคมมีส่วนทำให้ชายและหญิงมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน วัฒนธรรมไทยยกย่องผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เห็นว่าผู้ชายควรเข้มแข็ง แข็งแกร่ง อดทนและมีความรับผิดชอบมากกว่า เพื่อที่จะสามารถเป็นผู้นำผู้หญิงได้ และอัตลักษณ์แห่งตนในงานวิจัยนี้หมายถึงการมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง การรู้และยอมรับว่าตนมีเป้าหมายเรื่องอนาคตและการรู้ว่าผู้อื่นยอมรับในความสามารถและคุณค่าของตน องค์ประกอบของอัตลักษณ์แห่งตนที่ได้กล่าวมานี้ผู้ชายถูกคาดหวังให้มีความพัฒนาการมากกว่าผู้หญิง ความคาดหวังของสังคมนี้คือปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันในชายและหญิง

การศึกษาที่กล่าวถึงความแตกต่างของชายและหญิงในพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตน เช่น กินสเบิร์กและออร์ลอฟสกี (Ginsburg & Orlofsky, 1981) มีความเห็นว่าสังคมสนับสนุนชายในการค้นหาอัตลักษณ์แห่งตนมากกว่าหญิง เนื่องจากชายควรเป็นผู้มีอำนาจดูแลตนเองและผู้อื่นได้ ถ้าหญิงคนใดจะพยายามค้นหาอัตลักษณ์แห่งตนให้ทัดเทียมกับชายโดยมองข้ามค่านิยมบางประการของสังคม เช่น บางอาชีพเหมาะกับเพศชายเท่านั้น หรือ ตำแหน่งงานระดับสูงควรเป็นของผู้ชายมากกว่า ผู้หญิงนั้นจะพบกับความยุ่งยากมากเพราะแทบจะไม่มีตัวอย่างให้ทำตามและไม่ได้รับการสนับสนุนจากสังคม

คูแวนและอเดลสัน (Douvan & Adelson, 1966 อ้างใน Fitch & Adams, 1983) เชื่อว่าอัตลักษณ์แห่งตนของผู้หญิงต้องมีการปรับเปลี่ยนเมื่อผู้หญิงแต่งงานมีครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์แห่งตนของสามี ฉะนั้นในระยะวัยรุ่นการค้นหาอัตลักษณ์แห่งตนของชายจึงก้าวหน้ามากกว่าหญิง

สำหรับฮอดจสัน และฟิชเชอร์ (Hodgson & Fisher, 1979) ในการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตนและความรู้สึกสนิทแน่นแฟ้นของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างชาย 50 คน หญิง 50 คน พบว่าชายมีพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตนในลักษณะของอาชีพ ทักษะคติ ศาสนาและการเมืองสูงกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงมีพัฒนาการลักษณะของค่านิยมทางเพศ บทบาททางเพศ และทักษะคติทางเพศสูงกว่าผู้ชาย

กาเคอร์กิส และอดัมส์ (Kacurguis & Adams, 1980) พบว่าในภาพรวมของ
 อัตลักษณ์แห่งตนชายกับหญิงมีพัฒนาการไม่แตกต่างกัน แต่ต่างกันในบางลักษณะ เช่น หญิงมีพัฒนาการ
 เรื่องศาสนาดีกว่าชาย ชายมีพัฒนาการเรื่องการเมืองสูงกว่าผู้หญิง

นอกจากนี้คือพูล (Poole, 1989) จากการศึกษาต่อกับกลุ่มตัวอย่าง 622 คน มีช่วง
 อายุระหว่าง 18-75 ปี พบว่าชายและหญิงมีอัตลักษณ์แห่งตนโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ต่างกัน
 บางลักษณะเท่านั้น เช่น เรื่องการเมืองและบทบาททางเพศ ชายจะมีพัฒนาการการเมืองสูงกว่า
 ส่วนผู้หญิงมีพัฒนาการด้านบทบาททางเพศดีกว่า

ดังนั้นการที่วัยรุ่นชายมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างจากวัยรุ่นหญิงถึงแม้มีสัมพันธ์ภาพระ-
 หว่างบุคคลไม่แตกต่างกันนั้น เพราะปัจจัยด้านวัฒนธรรม สังคมคาดหวังให้วัยรุ่นชายมีพัฒนาการของ
 อัตลักษณ์แห่งตนมากกว่าผู้หญิง

วัยรุ่นที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีบิดามารดามีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ
 แตกต่างกัน มีอัตลักษณ์แห่งตนไม่แตกต่างกัน น่าจะเป็นเพราะอิทธิพลของโทรคมนาคมและสื่อสาร
 มวลชนที่มีการเสนอแนะแนวทางการดูแลครอบครัวโดยพยายามสอดแทรกเข้าไปในแทบทุกสื่อทุกราย
 การให้เห็นความแตกต่างของการเลี้ยงลูกด้วยความรักความเข้าใจกับการปล่อยปละละเลย นอก
 จากนี้สถานศึกษาก็มีส่วนช่วยเสนอแนะแนวทางการอบรมดูแลลูกให้กับพ่อแม่เช่นกัน เช่น ในการ
 ปฐมนิเทศผู้ปกครองและนักเรียนใหม่ หรือการลงความคิดเห็นในสมุดรายงานประจำตัวของนักเรียน
 ผู้ปกครองต้องใกล้ชิดเด็ก มีการพูดคุยซักถามกัน จึงสามารถรอกสรุปรายงานได้ ดังนั้นแม้จะมี
 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันแต่พ่อแม่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านอัตลักษณ์แห่งตน
 ของลูกได้ไม่แตกต่างกันเพราะการได้เรียนรู้จากสื่อ จากสถานศึกษา และจากการเห็นแบบอย่าง
 ในครอบครัวที่มีลูกประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความประพฤติดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีส่วนช่วย
 ให้พ่อแม่รู้แนวทางที่จะอบรมเลี้ยงดูลูกเพื่อให้ลูกมีพัฒนาการที่เหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องความรักความผูกพันในครอบครัวว่า
 คือสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กทุกวัยและทุกคน และพ่อแม่ควรแสดงออกให้ลูกรู้ถึงความรักความผูกพันที่พ่อ
 แม่มีต่อลูก

2. แนวทางการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นๆ เช่นพ่อแม่ ไม่ควรดุหรือห้ามถ้าลูกจะโทรศัพท์หรือไปหาเพื่อน หรือมีเพื่อนมาเยี่ยม แต่ควรให้ความสนใจกับลูกที่ชอบปลีกตัวไม่คบหาสมาคมกับใครๆ มากกว่า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความเกี่ยวข้องของอัตลักษณ์แห่งตนกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมองเห็นคุณค่าในตนเอง ฯลฯ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นที่ต้องทำกิจกรรมเพื่อตัวเองมีโอกาสและเวลาเพียงเล็กน้อยที่จะติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น กับวัยรุ่นที่มีโอกาสและเวลาในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นมากกว่า เช่นวัยรุ่นที่ต้องเรียนพิเศษตอนเย็น หรือในวันเสาร์ อาทิตย์และหรือวัยรุ่นที่ต้องประกอบอาชีพขณะเรียน กับวัยรุ่นที่ไม่ต้องเรียนพิเศษหรือทำงานอาชีพ
3. ถ้าจะศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยใช้ผลรวมของพฤติกรรมสัมพันธภาพ ความต้องการมิตรสัมพันธ์และความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง ควรมีการทดสอบหาความสัมพันธ์ของแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับก่อน